Ч. 267 (10.944). Львів, середа 1. грудня 1926. Pocztowa opłata uiszczona ryczałtem. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щади. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло", Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. — За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 153 леї, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Перед розвязанням англійського парляменту.

Льойд Джордж і Мек Донельд приготовляються до виборів.

Льондон, 29. листопада 1926.

Урядова преса є думки, що парлямент буде розвязаний після полагоди предложення про реформу вищої палати й ухвалення закону в справі робітничих страйків. Льойд Джордж і Мек Донельд приготовляються до нових виборів. Льойд Джордж подав партії праці умовини, на яких міг би тепер співпрацювати з нею. Мек Донельд пише в „Дейли Гереяд-і", що опозиція мусить зробити все, щоби перефорсувати негайне розвязання парляменту.

З польських справ.

Не буде підвишки урядничих платень. — Фінансова рада. — Вітос про будучі вибори до сойму.

Варшава, 29. листопада 1926.

На конференції праці обговорювано справи, звязані з теперішнім господарським положенням, справу соціяльного законодавства, переведено доріжняну анкету і т. д. Міністер земельних реформ Станевич заявив, що земельну реформу переведеться, виконавчі розпорядки вже готові і появляться в найближчих днях. Віцепремієр Бартель заявив, що про пристосовлення доріжняного множника про підвишку урядничих платень тепер нема мови з огляду на те, що уряд старається зрівноважити буджет.

Міністер скарбу Чехович хоче покликати до життя фінансову раду, передбачену декретом з 1919 року. Ради цієї досі не урухомлено. Рада має складатися з 6 членів і буде органом міністерства скарбу, що видаватиме опінію в фінансових справах.

Представник „АБЦ" розмовляв із пос. Вітосом на тему становища його партії у будучих виборах до сойму. Вітос відповів: „З точки державного погляду мусимо усвідомити собі, що вибори, які перевів би уряд Пілсудського методами, приноровленими теперішнім урядом можуть статися причиною державної катастрофи. Чи далеко треба шукати доказів на це?" На питання журналіста, чи має на думці вибори на Горішнім Шлеську, Вітос відповів: „Про те нині всі говорять".

Справа роззброєння Німеччини.

Льондон, 29. листопада 1926.

У звязи з виміною думок, яка тепер відбувається між европейськими столицями в справі роззброєння Німеччини, бюро Райтера довідується, що англійський уряд одержав уже відповідь на свій меморіял у тій справі.

Ґен. секретар Ліґи Націй у Берліні.

Берлін, 29. листопада 1926.

Ген. секр. Ліґи Націй Ерік Дрімон обговорював із німецьким держ. підсекретарем Шубертом справи, звязані з грудневою сесією Ліґи Націй. „Берл. Тґт." повідомляє, що справа головства на грудневій сесії ще не полагоджена. Німеччина не хоче приняти тої почести, а Штреземан проводив би радше на березневій сесії, яка малаб відбутися в Берліні.

Італія концентрує фльоту.

Відень, 29. листопада 1926.

Тутешні часописи повідомляють за „Імперо", що Італія сконцентрувала в пристані Бріндізі один кружляк і 5 торпедовців. Завтра причалять до пристані инші кораблі. Причини тої концентрації невідомі. Думають, що це є в звязи з подіями в Альбанії.

Бунт еспанських офіцерів.

Льондон, 29. листопада 1926.

З Мадриту, в противенстві до півурядових комунікатів, повідомляють, що конфлікт між Прімо де Ріверою і офіцерами артилерії загострився знову. Не всі офіцери піддалися наказам команди армії. Арештовано шефа корпусу артилерії в Мадриті ген. Гару і богато офіцерів. Король хотів помирити офіцерів, щоби піддалися умовинам Прімо де Ріверн, але під впливом королеви-матери занехав це. Диктатор, не зважаючи на тяжку недугу, не спускає з очей акції здавлення бунту, якого кінця не видати.

Наслідник Красіна.

Льондон, 29. листопада 1926.

Тут числяться з іменуванням першого радника большевицької амбасади в Льондоні, Розенгольца, наслідником Красіна. Розенгольц сповняв уже функції шарже д'афер в часі, як відійшов Раковський, а перед іменуванням Красіна.

Чічерін їде до Льондону.

Париж, 29. листопада 1926.

„Еко д' Парі" довідується, що Чічерін після політичних відвідин у Німеччині і Франції поїде до Англії, щоби там відновити большевицько-англійські переговори.

Румунська королева реґенткою.

Льондон, 29. листопада 1926.

Кореспондент „Дейли Мейл" мав на кораблі „Беренгарія" інтервю з румунською королевою Марією. Вона сказала йому, що після повороту до краю проголосять її реґенткою.

Проти димісії Бенеша.

Прага, 29. листопада 1926.

През. ради міністрів Швегля заявив, що противиться димісії Бенеша і є за тим, щоби Бенеш і дальше виконував обовязки мін. закорд. справ.

Загадкове убийство в околиці Рави Руської?

Рава Руська, 29. листопада 1926.

В селі Тишетиськах тут. повіту найдено вчора в ріці Солокії труп 19-літнього Івана Мельника, тамошнього парубка, що пропав був безслідно ще 18. листопада ц. р. На тілі трупа знайдено богато ран, що вказує на те, що Мельника вбито, а потім вкинено до ріки. Є чутка, що убийства доконано на еротичному тлі. Злочинці невідомі.

Розправа 151.

За приналежність до української повстанчої організації.

Володимир Вол., 26. XI. 1926.

Розправа з 25. листопада.

Розправу попередили лікарські оглядини обвин. Яцука, якого на основі лікарського оречення відправлено домів. Опісля зголошується до оборони адвокат Дурач. Адв. пос. Підгірський вносить протест проти арештування свідка Лавра Рудя вчорашнього дня безпосередньо по розправі, чим доконано пресії на свідкові, що не складав зізнань по думці прокуратора. Оборона домагається, щоби це застереження запротоколовано. Прокуратор Ходецький спротивився запротоколуванню цеї справи.

Зізнає свідок Огурек, ст. пшод., а по нім свідок Поплавський, пшод. поліції, на питання оборони. Говорить про ячейки ком. організації, про сотню і курінь та про трудноші відшукати поховану зброю на селі. На запит д-ра Глушкевича каже, що не бив свідка Л. Рудя ані взагалі нікого по лиці, нікому не грозив ані не намовляв складати зізнання, що перед загальною ліквідацією не міг в нікого квестіонувати зброї, ані не задержав возів, що були вислані до Горохова по зброю, що мала прийти від большевиків. Ці фіри взагалі ніколи не були придержані, ані ніякої муніції не привезли. Так поступав на те, щоб не попсувати справи перед ліквідацією організації. Всі відомости мав від конфідентів. Свідок сам нічого не міг зробити, бо села були обставлені вартами і коли лише наближався до села, зараз вістка розходилася про це кругом.

Дальше ставлять питання свідкові обвинувачені. Обвин. Писарчук питає, чи він пригадує собі, як бив обвинуваченого ключем, а аспірант Заремба товк головою. Голова перериває це питання тому, бо свідок зізнав, що взагалі нікого не бив. Обвинувачений домагається, щоб запротоколувати, що йому не дають говорити. Обвин. Карась Іван питає свідка, чи памятає, як він його взяв зі стодоли, де він спав, завів до чужого мешкання і там катував. Обвин. Карась Яків питає свідка, чи пригадує собі, як він забрав при ревізії лікарське свідоцтво про побиття брата Івана. Свідок пригадує собі якесь свідоцтво. Цей сам обвинувачений заявляє, що має свідків на те, як його свідок бив, бо це ділося тоді, як його приводили на конфронтацію. Обвин. Стах Пучковський заявляє: „Цей свідок один з головніших наших катів, прошу запротоколувати!" Свідок заявляє, що це знана пісонька всіх політ. вязнів.

Обвин. Іванчук Никифор заявляє: „Цей свідок мене бив і я зараз про побиття говорив слідчому судді. Про побиття був списаний перед лікарем протокол. Де є тепер цей протокол? Тепер нас ці люде обжаловують!"

Голова суду усуває обвинуваченого від дальшої розправи з причини образи прокураторського уряду і каже завести обвинуваченого до тюрми. Коли поліція йде брати обвинуваченого, всі вязні-обвинувачені зриваються з місць і кричать: „Ми всі йдем!" На салі чиниться гамір. Вмить подвоюється кордон поліції. Гамір вязнів зростає, підноситься протести проти випроваджування їх товариша з салі. Чути оклики: „Нам уже все одно! Не вдавайте перед світом, що робите над нами суд! Пострілляйте нас на місці!" Голова суду дає приказ, щоби всіх вязнів запровадити до тюрми. Поліція розпочинає працю. Команданти дають прикази, добувають шаблі, поліції держать кріси в поготівлі, наїжують штики. Гамір зливається з хрястом зброї.

У всіх замітне поденервування і хвилеве приголомшення таким інцидентом. Суд іде на нараду. Вязні співають: „Шаліїте, шаліїте, скажені кати...", спів швидко росте і набирає гураганової сили, особливо слова рефрену: „...Пірвем, пірвем ті кайдани!"

У вязнів замітний кольосальний підєм духа. Поліція виносить вязнів чвірками, саля пустіє, лишається лише оборона та представники преси. По 20 хвилинах входить суд і голова заряджує перерву розправи до завтрішнього дня.

Годиться ще додати, що обвинувачені, які відповідають з вільної стопи, заявили обороні, що солідаризуються з вязнями і без них не будуть [illegible] правi.

„Значний поступ".

Львів, 30. листопада 1926.

На засіданні бюджетної комісії віцепрем. Бартель виступив у своїй другій ролі, в ролі міністра освіти, щоби між иншим по „санаційному" розправитися з терпкими закидами „меншостевих" послів П. Васильчука і Грінбавма. Виступ мін. Бартеля визначався всіми „прикметами" специфічної, „санаційно"-задирливої „щирости" і відваги. Він, наступник на престолі Ст. Грабського, з подиву гідним завзяттям боронив дотеперішньої шкільної політики, виказуючи, що всі закиди на адресу міністерства освіти є пересадою, бо

> „життя доказує, що безумовно у всіх ділянках, отже і у відносинах до инших народів у державі помітний в Польщі від кількох літ значний поступ".

З огляду на те говорити про постійне погіршування тих відносин є демагогією — кидає п. Бартель тверде слово на адресу „меншостевих" послів. Отже представники „інородців" управляють демагогію, бо від кількох літ у відносинах до инших народів у Польщі помітний значний поступ. Шкода, що п. Бартель, роблячи народнім представникам такий важкий, в парляментах західних держав непрактикований закид, називаючи їх парляментарні виступи демагогічними, що найменше не старався угрунтувати того закиду, доказати його слушність.

Від кількох літ значний поступ! Де, в якій ділянці? Чи може в шкільній, коли накиненим польською більшістю законом з 31. липня 1924 знищено останки національного шкільництва? Чи в господарській, соціяльній, або політичній? Таж населення „кресів" фактично доведено в останніх кількох літах до жебрачої торби. Земельної реформи не переведено, а уряд, в якому засідає п. Бартель, увійшовши в союз з великоземельною магнатерією, фактично припиняє й ті незначні вступні спроби переведення хоч би калікуватої земельної реформи. Також инших варстатів праці не дано населенню, спомагаючи тільки нездарних кольоністів. Про дешевий кредит для українського чи білоруського населення й мови нема. Самоврядні установи знищено до тла, а їх майно розтрачено марно, частинно загарбуючи його в користь держави, а частинно полишаючи на адміністраційно-своєвільну експериментацію корпусу наказних „комісарів". Єдине, в чому зазначується „значний поступ" — це постійний зріст податків.

Чи треба продовжувати цю „литанію"? Хіба зайва робота. Так діється від кількох літ, так діється також від травневого перевороту. Одначе треба бути справедливим. Мін. Бартель відкидає обвинувачення пос. П. Васильчука, немов те „ураган утраквізму шаліє за Бартеля гірше, як за Грабського". Думаємо, що в даному випадку слушність по стороні Бартеля, а не його опонента пос. Васильчука, який дещо переборщив, говорячи про „утраквізм". В дійсности ніякого утраквізму нема. Школи, що фігурують під рубрикою „утраквістичних", на ділі є наскрізь спольонізовані, і тому пос. Васильчук повинен був сказати: „ураган польонізації шаліє за Бартеля гірше, як за Грабського". Одначе й тут не

стійно. Засідання філії відбуваються часто, а на них обговорюються біжучі справи „Просвіти" та намічуються пляни до дальшої просвітної акції в повіті. Головним завданням Виділу філії — це будова власного дому. В тій ціли завязався комітет, в якого склад входять також представники місцевого кружка УПТ. і Філії Українського Краєвого Т-ва опіки над молодіжю. З грошей узисканих Комітетом з продажі одної позаміської парцелі, власности кружка УПТ, закуплено і звезено вже матеріял. Філія Т-ва опіки над молодіжю відступила під будову часть своєї площі, а філія „Просвіти" займається організацією збірок. Виділ філії, в останніх днях узискав від Старовства продовження позволення на збірку добровільних датків в повіті на слідуючий рік. Окрім цього многі громадяне деклярували більші суми, а гром. Зидлик дарував 2 сяжні каміння. Є надія, що з весною приступиться до властивої будови. Ціла акція в зимі була поведена в тім напрямі, щоби узискати якнайбільше фондів на будову. — Окрім філії і Союза кооператив инші Товариства проявляють дуже слабу діяльність. Кружок УПТ. від весни занедбував стягання добровільних щомісячних датків на Рідну Школу, та не виконує инших статутом приписаних праць Т-ва. Можливо, що новий Виділ зачне якусь плянову працю в тім напрямі. — Філія Українського Краєвого Т-ва опіки над молодіжю відреставрувала й упорядкувала свою реальність і з початком цього шкільного року відкрила бурсу для молоді, в якій приміщено 18 гімназійних учнів.

Є ще в Жовкві Т-во „Українська Бесіда", але це п за улаштуванням вечерниць чи товариських сходин не викатує ніякої иншої діяльности. Много членів Т-ва, поза грою в карти, при иншій громадській праці не видко.

Політична організація в повіті кромає. Вправді відбулися наради й утворено Комітет УНДО, намічено почати плянову працю, однак дотепер не зроблено нічого, а вибрані члени Комітету мабуть забули, що на них вложено обовязок політичної організації. — Зате дуже інтензивну працю веде партія „Народньої Волі". Скликала вже кілька разів наради до Жовкви та основує Комітети по селах. Представники партії впихаються до читалень у повіті, а часопис „Воля Народа" сильно поширена, головно в давних москвофільських громадах Куликівщини.

Головну організаційну роботу старорускої партії веде парох з Мацошина о. Антін Жолкевський і парох з Батятич о. Роман Чайковський. Їх то заходами відновлено філію Общества Качковського та відновлено читальні тогож Т-ва в громадах: Мацошині, Передмірках, Батятичах, а навіть дійшло до того, що о. Жолкевський використовуючи відсутність пароха з Смерекові о. Боднара скликав в тому селі основні Загальні Збори читальні Качковського. Дня 19 IX. Комітет Старорусинів, в склад якого входили деякі священики з повіту улядив „Вечеръ въ честь И. Наумовича", на якім промовляли бесідники: один селянин і кількох молодців зі Львова. Треба сказати, що Вечер той не удався, а це завдяки протиакції оо. Василіян у Жовкві. Пропаганда за святом була дуже сильна. Сам о. Жолкевський роздавав в церкві парохіянам особисто запрошення. Сподівана була велика маса учасників. Та завдяки заходам оо. Василіян, а головно ігумена о. Філяса, многі з парохіян не взяли участи в святі, а навіть деякі відказалися співати в хорі. Сподіваного ефекту через те не було.

Велику ролю в освітній роботі повіту відграє хор з Боянця, який тішиться взірцевою дисципліною, щораз краще вишколюються в хорових продукціях, даючи часто концерти у многих громадах Жовківщини. Велика в тім заслуга диригента хору о. Боранського Омеляна, місцевого пароха. Шкода, що сама Жовква не бере собі приміру з цього. В самій Жовкві годі зорганізувати хор, а тутешне міщанство взагалі бере дуже слабу участь в громадському життю. Старші міщане поза власну загороду не бачать більше світа, відсунулися зовсім від громадського діла, а молодь мало ідейна. Хіба молодше, доростаюче покоління робить надії, що більше ідейно буде дивитися на народні справи.

Згадати вкінці треба про працю аматорських театральних гуртків. В самій Жовкві є їх кілька. Перший — це взірцевий театральний гурток при філії. Давав кілька вистав в Жовкві і Мостах. Веде його судля Сінгалевич. Членами його самі інтелігенти. Другий гурток при читальні „Просвіти" в місті — рівнож дав вже ряд вистав. Третій гурток — при читальні „Просвіти" на вул. Широкій. Він оставлений власним силам, ніхто з інтелігентів не має над ним нагляду. Тому буває там невідповідний добір штук і слабе переведення дотичних роль. Четвертий гурток також при філії „Просвіти", це студентський гурток. Дав цього року кілька вистав на дохід Академічного Дому. Жалувати треба, що акад. молодь щойно тепер дала про себе знати і се завдяки кільком рухливим студентам, як студ. Орловський з Куликова і Евген Пеленський зі Жовкви. Добре було би, щоби академічна молодь взяла на себе дещо більшу частину просвітної роботи. Пятий амат. театр. гурток — це діточий гурток під проводом діяльної п. М. Пеленської. Працює вона вже від довшого часу над діточим гуртком і приготовила та дала цілий ряд діточих вистав. Ті дітоці вистави були все незвичайно совісно і вміло підготовані, і треба подивляти працю п. Пеленської в тім напрямі. Тут наглядно можна переконатися, яке велике значіння має праця над дітворою. Гуртування дітей при театральних гуртках виховує їх національно та зберігає перед чужими впливами.

Дня 4. XI. ц. р. відбулася в Жовкві просвітно-кооперативна нарада. Присутних 44 відпоручників. Було заступлених 18 читалень, 24 кооперативи. В нараді взяло участь двох делегатів зі Львова. П. Остап Луцький, як відпоручник Ревіз. Союза і п. Петрик, як відпоручник Гол. Т—ва „Просвіта". Перший виголосив економічний реферат, в котрому влучно змалював поневірну історію нашого народу, як з економічного так і просвітнього боку, а дальше подав плян праці, а зокрема до відновлення Кред. кооп. в Жовкві. Другий відпоручник виголосив просвітній реферат. В ньому ядерними словами зясував освітній рух в краю до війни і по війні. Подав плян дальшої освітної праці та взагалі порушив всі ділянки освітної роботи. Чисто економічний реферат виголосив дир. Повіт. Союза Кооператив в Жовкві Антін Гумен. По рефератах розвинулася жива дискусія, в якій брали участь відпоручники кооператив і читалень. При кінци поставлено і ухвалено цілий ряд резолюцій в освітних і економічних справах. Дня 8 грудня ц. р. відбудеться черговий філіяльний збір. Громадянство занепокоїлося вісткою, що дотеперішний голова філії о. Северин Бараник носиться з думкою резиґнувати з дальшого головства. Головне Т—во „Просвіта" у Львові і ігуменат оо. Василіян в Жовкві повинні доложити старань, щоби о. Бараник не резиґнував з провідництва філії, бо того вимагає добро освітної справи і цілого повіту.

Очевидець.

Процес 151.

За приналежність до української повстанчої орґанізації.

Володимир Вол., 26. XI. 1926.

Розправа з 24. листопада.

Перед розправою відбулися лікарські оглядини обвин. Кравчука Євфтея, що є мабуть умово хворий. На початку розправи голова суду заявляє, що вчора деякі підсудні образливо висловлювалися про прокураторія: якщо нині буде мати місце подібне явище, даний підсудний буде усунений від розправи, яка відбудеться позаочно.

Опісля д-р Глушкевич вносить протест від оборони проти поступовання управи вязниці, яка зробила ревізії в келіях підсудних, коли вони були на розправі і позабирала їм нотатки, потрібні їм до розправи. Голова суду заявляє, що про цей факт нічого не знає, натомісць прокуратор каже, що у вязнів забрано нотатки, які з розправою нічого спільного не мали. Д-р Глушкевич заявляє, що вязні в часі розправи підлягають виключно розпорядимости голови суду і його річю є оцінювати дані нотатки. Адвокат Підгірський заявляє, що ревізія відбулася позаочно і нема ніякої запоруки, чи всі річи, які найдено у вязнів, дійсно до них належали.

До переслухання як перший свідок стає слідчий судля Августинович. Зізнає, що свідка Ліщука Івана собі не пригадує, але загально свідків випитується при помочі переслухання і потвердження зізнання власноручним підписом. Прокуратор Струменський: Чи при слідстві були присутні поліціянти й аспірант Заремба? Свідок каже, що так, але до ходу слідства ніхто посторонний не втручався. Свідок не чув ніякого крику, ані не бачив слідів побиття у переслуханих, також ніхто йому не жалувався на побиття. Переслухувані були пригноблені і сумні, як звичайно арештанти, яких доля непевна. При переслухуванні мав враження, що свідки його розуміють. На запит оборони свідок зізнає, що сам не протоколував, лише був присутній при відчитуванні і при підписуванні свідком. На запит, чи не приповзався хто до нього на колінах, каже, що ні. Обвин. Улан питає свідка, чи пригадує собі, як його припровадив пполд. Поплавський до слідчого судді, а коли обвинувачений не хотів зізнати те саме, що на поліції, свідок сказав: „Возьміть його назад і ще раз добре збадайте!" Обвин. Тирольчук заявляє, що з нього не списував цей слідчий судля протоколу, лише якийсь инший. Обвин. Білецький заявляє, що зізнавав під моральною пресією аспіранта Зарембы, який був присутній в часі слідства; він взагалі не знав, що має до діла з слідчим суддею. Обвин. Карась Іван заявляє, що в часі слідства аспірант Заремба штуркав його револьвером під бік і казав, що коли буде зізнавати инакше, як на поліції, то його поведуть ще раз на поліцію. Обвин. Стець Михайло каже, що йому грозив аспірант Заремба в часі слідства, що поломить йому руки й ребра, як не буде говорити у слідчого судді так, як на поліції. Свідок усі ті зізнання обвинувачених заперечує.

Дальше зізнавав свідок Ян Сівак. Свідок чув про організацію проти польської держави і доніс про це поліції. Хотів про неї щось більше розпитати в Боярчука, але Б загрозив йому бомбами, коли не перестане інтересуватися цею організацією. Від Кирила Войтюка довідався, що організація є проти Польщі і большевицька. Щоб одержати точніші інформації, пообіцяв Лаврові Рудьові 200 долярів і казав йому зробити спис всіх членів організації, який Америка радо купить і дорого заплатить, а в Польщі про це ніхто не буде знати. Лавро Рудь зробив свідкові таких чотири списки, бо сподівався більше долярів. Ті списки свідок віддав поліції. Коли свідок не давав Рудьові обіцяних долярів, Рудь догадався, що списки опинилися на поліції і організація загрожена. В кілька днів опісля виконано напад на дім свідка; пятьма крісовими стрілами був ранений свідок і його жінка. По нападі негайно прийшло до арештування комуністичної організації. Свідок заявляє, що обявів роботи організації не замічав, але про організацію знає і мала дитина. Дальше каже: Як мають робити якусь організацію, нехай роблять на другий раз ліпшу, иншими словами: дає підсудним моральну науку. Він, як Поляк, уважає своїм обовязком демаскувати такі організації. На запит оборони свідок зізнає, що ніяких зібрань ані вправ не бачив і нікого не слідив, бо боявся помсти.

З черги зізнавав свідок Іван Хахула. Що говорив у слідчого судді, тепер не памятає, тому голова зарядже відчитання протоколу, стягненого із свідка у слідчого, з чого виходить, що свідок чув про комуністичну організацію, яка має за мету відірвати Волинь і прилучити до Великої України; чув, що в кождій громаді є секретар організації і дав поліції текст присяги складаної членами організації. На питання обвинувачених свідок путається і зізнає неясно. На запит чи поліція била, каже, що била і таки добре товкла, особливо в Заболотцях, де била Миколу Романчука в стайні.

Свідок Лавро Рудь зізнає, що згаданий уже Ян Сівак купив йому горівки і просив, щоби свідок записав деяких довжників Сівака на картку паперу. Казав, що деякі йому винні за цебер, деякі за колесо і т. д. Коли Сівак мав уже цю картку в руках, сказав свідкові, що то всі хлопці „політичні" і якщо свідок зізнає на поліції так, як йому подиктує Сівак про цих людей, то одержить 200 долярів, бо він і так немов би вже був запроданий. Коли свідок не хотів давати більше таких списків Сіваковї, останній загрозив йому, що поліція його набє і при тім обіцяв знову долярі. Свідок у слідчого зізнавав неправду. В часі писання протоколу у слідчого стояли за ним позаду поліціянти і грозили штиками, якщо не буде так говорити, як його навчила поліція; свідок під впливом страху зізнав неправду. Свідок не знав, що він складає протокол у характері свідка; по списанню протоколу свідка посадили в тюрму. На поліції дістав раз в лице за те, що не хотів говорити так, як диктував Сівак. Бачив, як били Пучковського і як повибивали йому зуби. Слідчий не давав йому жадних пояснень про присягу, ані не казав йому, що мусить говорити правду.

Свідок Петро Шалапай нічого певного це знає, знає лише про „Просвіту". По відчитанню протоколу, списаного у слідчого, виявляється, що свідок богато слів з протоколу не розумів. Перед кількома тижнями невідомі люде підстрілили брата свідка.

Свідок Боженек Станислав, б. комендант пов. поліції в Рівнім, зізнає, що нераз попадав у своїй праці на сліди комуністичної організації на терені володимирського повіту, де була дуже взірцева організація, що стверджено через конфідентів. Говорить про Казимира Лося, що був висланий на Радянську Україну збирати відомости про Червону Армію і стрінув на цій дорозі Якима Бакуна, що працював колись в У. Ч. П. А. (українська черв. повст. армія) на терені Волині. Згаданий Яким Бакун мав вернути назад на терен Волині і дальше працювати в диверсійних відділах. При переході кордону Лось і Бакун попалися в руки свідка. Лось оповів усе свідкові про Бакуна, який також потвердив зізнання Лося. Передовсім свідок довідався, що по ліквідації У. Ч. П. А. лишилося ще на Волині немало невідкритої амуніції, яку Бакун хотів використати в дальшій повстанчій праці під проводом К. П. З. У. Дальше свідок говорить про персональну звязь чергуючих по собі організацій У. Ч. П. А., У. Р. П. О. і К. П. З. У.

Свідок Поплавський Роман, пidoдовник поліції, зізнає, що його післано до Грибовиці, щоб робив розвідку. Розвідка устійнила істнування таємних військових формацій з боєвими й адміністраційними командантами, себто секретарями. Вичисляє цілий ряд сіл, обнятих цею організацією. Всюди складано присягу й давано псевдоніми і роблено таємні сходини. Вичисляє, в чиїх мешканнях відбувалася присяга і сходини і де й кілько було сховано зброї. В березні 1925 р. відбулися збори старшини в Мишові, де було ок. 60 осіб, а заприсягав їх Кошлатий Данило. Амуніції мало бути нібито в Мишові у православного священика дві скрині, сховані в стодолі, в Лютовежу 25 крісів і кілька ручних ґранат, в Малих Жджарах 5 крісів у Великих Жджарах 15 крісів, у Заболотцях до 20 крісів, у Новій Ліщині кілька крісів і 2 револьвери. Крім того Іван Карась казав, що перед повстанням прийде ще до 1.000 крісів звичайних і кілька машинових. Дня 1.IV. 1925 р. мали місце арештування членів організації, яких відставлено до Луцька; стягав протокол аспірант Заремба, а свідок протоколував. Дальше свідок вичисляє деяких арештованих, які призналися. Свідок докінчить зізнання найближчого дня з причини перерви в розправі.

ОПОВІСТКИ.

Український Наддніпрянський Хор під управою Петра Євсевського у складі 30 осіб виступає:
Вівторок 30. XI. — Кристинопіль.
Середа 1. XII. — Сокаль.
Пятниця 3. XII. — Камінка Струм.
Субота 4. XII. — Камінка Струм.
Неділя 5. XII. — Радехів.

„Український Національний Хор" під управою Дмитра Котка:
Вівторок 30. XI. — Товмач.
Середа 1. XII. — Станиславів.
Четвер 2. XII. — Тисьмениця.
Пятниця 3. XII. — Станиславів. 598 8—?

Концерт п. В. Божейківної, піяністки, відбудеться в Станиславові 2. грудня ц. р. Концерт цей викликав велике заінтересування серед тамошньої музикальної публики, тому, що це перший виступ п. Божейківної у Станиславові. — У програму концерту ввійдуть твори Бетговена, Шопена, Шумана, Ліста, Брамса і ин.

Позір! Руханка для старших членів „С-Б" (вище 30 літ) відбуватиметься від 1. грудня ц. р. кождого понеділка між 7—8 год. вечером. — Рух. Секція „С.-Б.". 1005 2–2

Загальні Збори Тов. „Львівський Боян" відбудуться в пятницю дня 10. грудня ц. р. о 7. год. вечером в комнатах Товариства, о чім повідомляється членів.
1009 1—1 Виділ.

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло" Львів Ринок ч. 10

харківський уряд. Ще більше правдоподібности цьому надала та обставина, що ніхто инший, а харківський уряд приймав американських експертів для справи Дніпрельстану та вислухував їх експертиз.

Нічого дивного, що як лише почалася цьогорічна 4-та сесія ВУЦВК-ту, то зараже на початку появився цілий ряд внесків, щоби на сесії розглянути справу „Дніпрельстану". І дійсно справу цю сесія розглядала. Але як? — Вона почула раптом інформаційний реферат інж. Свішина про перспективи будови та про перспективи наслідків вибудування Дніпрельстану і такийже реферат містоголови Держпляну Вікторова, але нічого про саму позитивну реалізацію величанських плянів, дарма, що вони вже готові. Почнеться, чи не почнеться будова в цьому році? — На це конкретної відповіди не було. Та всеж відповідь дати було необхідно. І ось голова харківського уряду Чубар дав її.

Наводимо її дослівно, щоби наші читачі мали змогу ще раз переконатися про ту „незалежність" української держави та її теперішнього уряду, який так дуже боронять у нас деякі „націоналісти".

Ми гадали — казав Чубар — що підчас нашого приїзду до Москви союзний уряд зможе вже підрахувати капітальні видатки на 5 років і остаточно вирішить справу Дніпрельстану. Але виявилося, що ці підрахунки не закінчені, а тому справу прозагальні видатки на 5 років відложено на півтора до двох тижнів."

„Союзний Держплян, як відомо, ухвалив, що збудування Дніпрельстану та Семирічемської залізниці мусять бути першочерговими роботами. Ці роботи коштуватимуть 200 міліонів карб. на протязі 5 років. Треба уточнити, як ця сума буде витрачатися, як забезпечити ці витрати з буджету. Отже справу про першочергове будівництво Дніпрельстану відсувається на тиждень-два і нам доведеться ще раз навідатися до Москви."

„Ми говорили з головою Раднаркому (союзного!) тов. Риковим і він та инші товариші запевнили нас, що обставини утворилися сприятливі. Вони запевнили, що справу про Дніпрельстан вже можна вважати за остаточно вирішену, бо всі вже переконані в доцільности цього будівництва й у тому, що будувати треба вже 1926–1927 р. Ми переконані в тому, що рішення в цій справі, яку порушив український уряд і яку підтримують робітники й селяне України, а також всі робітники, що шанують не лише українське, а й союзне господарство, буде задовольняюче.

Ось вам і мова українських комуністичних „суверенів". І Риков і инші товариші „обіцяли, запевняли" і т. д. Ще раз прийдеться „навідатися" до Москви і просити. Та, щоби уряд підтримати в тих заходах і митарствах перед Москвою, сесія ВУЦВК-ту приняли такі резолюції:

„IV. сесія Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету 9-ого скликання, заслухавши доклад про „Дніпрельстан", вирішила: 1) ухвалити заходи уряду в справі організації й фінансування всебічної експертизи проєкту Дніпрельстану, що її наслідки дозволяють з запевненістю вважати Дніпрельстан найрентабельнішим підприємством СРСР; 2) доручити урядові в найкоротший термін закінчити всі підготовчі роботи по Дніпрельстану, щоби надіслати на затвердження Союзного уряду з таким розрахунком, щоби почати будову Дніпрельстану в біжучому році".

Отже пічнеться, чи не пічнеться, в цьому році будова того дійсно великого підприємства, що зветься „Дніпрельстаном"? Ніхто з харківських „суверенів" на це відповіди не дасть, бо це залежить від Москви, від тов. Рикова й инших приятелів України.

Памятайме: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист в добі лихоліття!

Свято „Просвіти".

УКРАЇНСЬКА ГРОМАДО!

Кілька днів заледви ділить нас від тої днини, в якій перед 58 літами заснував гурток великих українських патріотів матір українських товариств, „Просвіту". День 8. грудня є дниною роковин повстання нашого Товариства. Маленьке, незамітне в своїх початках, обмежене до невеличкого гуртка людей доброї волі, приятелів народу і найвірніших його синів, почало воно перед 58-ма літами велике діло освіти. Згуртовані в ньому діячі були сіячами знання і добра в народі, вони не зражалися нічим і з глибокою вірою в серці кидали зерно за зерном в урожайну почву. Зерна принялися, виросли і розрослися до розмірів, які бачимо нині. Нема мабуть у нашому народові одиниці, що не знала би, що таке „Просвіта" й які її завдання. Не дивно тому, що від ряду літ обходить наш нарід врочисто день 8. грудня, як день повстання „Просвіти", як день її народин та зве той обхід Святом „Просвіти".

Всі будемо обходити це свято і цього року. А в часі Свята кинемо оком поза себе кинемо оком на минулу працю „Просвіти" і побачимо, що вона пустила в наш нарід великі сотні тисяч книжок найріжнороднішого змісту. І коли кожда книжка посіяла бодай по одному зерну гарного, пожиточного й доброго в народній душі, а як тільки що третє з них принялося, то скільки добра, скільки знання принялося і розцвіло в нашому народі. З уваги на ті богаті плоди, що їх видали посіви „Просвіти", звязав наш нарід з святом 8. грудня ще й почесний дар Товариства, дар, що має на меті закріпити в ньому таку саму працю на будуче, має побільшити видавничу й організаційну спроможність Товариства та приспішити його плодотворну працю.

Як без сонця не приїметься ніяка ростина, навіть на найплодючішім грунті, так без освіти не приїметься добро та культура в народі. „Просвіта" це наше сонце, а її праця це сівба великих цінностей знання, високих ідей і благородних починів. Тому не забуваймо за свято „Просвіти", не занедбуймо наших зобовязань для неї. Бо все те га не, все благородне, все піднесле і святе, що цвіте в наших душах, що наповняє чаром наші серця — завдячуємо „Просвіті".

Подбаймо, щоби день 8 грудня став у цьому році не тільки великим днем всенароднього свята, але також не меншим днем національної щедрости, національного признання для „Просвіти" та її благородної праці. Окружім теплою і щирою опікою джерело національного добра, якому потрібних фондів не дасть певно ніхто, а обовязаний і мусить дати український нарід.

З великою вірою в святе і праве діло „Просвіти", з певною надією на його плодотворні наслідки пригадуємо Тобі, Українська Громадо, на день народин Товариства і звязаний з ним просвітний дар!

Головний Виділ Т-ва „Просвіта" у Львові.

НОВИНКИ.

— **Видавничий бандитизм.** Комунікат „Управи Союзу Українських Накладень і Книгарень", оголошений у вчорашнім числі нашого часопису, стверджує пресумне явище, яке стало поширюватись у нас не віднині. Вже минулого року деякі із згаданих калєндарських підприємств придумали таку купецьку штуку: продавати під „новорічною" фірмою старі калєндарі, нерозпродані, а навіть инші книжки. Треба справді подивляти ідилічну байдужість нашої публики, а ще більше авторів, які бачили це мантійство і не подали в суд безсовісних видавців, що зловживали їх іменем. Осмілені видавці повторили свої хитрощі цього року ще з більшою нахабністю. Ці самі практики повторяють постійно наші американські видавництва, які просто перефотографовують видані у нас книжки і пускають у світ як власні, загорнувши їх у власну окладинку. Над нашим видавничим ринком не пильнують ніякі закони, ніякі міжнародні обовязуючі конвенції, а навіть найпростіша купецька етика. Автор, пустивши книжку у світ, не має навіть змоги доходити своїх прав, часто не знаючи, під якою фірмою його книжка мандрує. Наслідки цього пресумні: від української книжки земляки втікають, як Жид від свяченої води. А поважні та чесні видавництва не в силі видержати конкуренції з мантіями, які роблять собі з літератури джерело доходу. Чи фальшивий заголовок на книжці, який ошукує читача щодо її внутрішнього змісту, не є подекуди такою самою ошукою, як напис на мішку піску „мука" або на двох золотих — двацять?

— **Зразковий допис** містимо в нинішньому числі: з жовківського повіту. Нема в ньому ніяких особистих порахунків ні сварок, а є річево змальовані відносини та праця в осередку повіту і в цілому повіті. Такі дописувачі з провінції, які дивуються інколи, чому їх допис не поміщений, повинні зрозуміти, що реакція не має змоги перевірити всіх подробиць переданих у дописі, а часто маючи сумніви щодо їх точної вірности чи обєктивности воліє зректись непевних інформацій, ніж відповідати за них процесом або поміщувати спростування. На дописи вільні від особистих мотивів у часописі завсіди найдеться місце.

— **Особисті вісти.** Наш земляк інж. Володимир Фільц нострифікував дня 25. ц. м. свій диплом лісового інжиніра. — В цьогорічнім листопадовім речинці дістав на праській політехніці диплом інжиніра хемії п. Филипчак Ігор. Ліричний тенор п. Михайло Островерха, ученик Музичного Інституту ім. Лисенка в Станиславові, виїхав до Італії (Міляно) для закінчення співацької освіти.

— **З праської української виставки малярської студії.** У „Прагер Прессе" з дня 27. ц. м. ч. 325. находимо таку критичну замітку відомого чеського критика І. Печірка: „Українська студія пластичних мистецтв. Виставка учеників. Дві малярські кляси (проф. Мако і проф. Кулець), одна різьбарська (проф. Стаховський), і одна кляса графіки (проф. Карель). На ученичій виставі не можна богато говорити про мистецтво. Надзвичайних талантів нема тут. Але видко совісну роботу, солідні студії. Метода вчителів — традиційна академічна метода. Модель, краєвид у плен-ері, „іntérieur". Праці учеників загально зовсім поважні".

— **Темна хроніка.** Оригінальне арештування трапилось у дуклянськім повіті: вломник і злодій Речковський женився з дочкою господаря у селі Ленжани. Поліція шукала за ним від довшого часу за вбивство коршмаря в Мельничках, турчанського повіту. Вийшовши із костела по шлюбі, Речковський арештований, признався до вини і помандрував до „холодної". — На дорозі між Львовом і Яворовом бандити напали на купця Швебля і ограбили його з грошей. Незабаром поліція їх зловила. — У Варшаві арештувала поліція одного з головних членів міжнародньої банди торговлі живим товаром, Рожанковського, який від трьох літ вивозив за океан з Польщі дівчата і продавав. Він користувався фальшивими пашпортами готовими для своїх жертв і для себе, а коли зустрічався з труднощами при намові жінок до виїзду на чужину, брав з ними шлюб. — У Львові відкрили велику скількість фальшивих ліків в аптиці Губерта Полляка, спроваджуваних з Катовиць, а продаваних як оригінальні чужинні фабрикати. Полляк утік.

— **Міліон золотих** заплатить польський скарб як відшкодування одному шведському нафтовому підприємству, яке судово дійшло до своїх претенсій за сконфіскованих 1920 р. польським урядом 50 цистерн ропи. Дорога конфіската!

— **Політичні новини.** Пуанкаре запропонував, щоби міністрам, так само як послам, обнизити плату. — Є це новинка із злодійської хроніки, що заслуговує вповні на цю рубрику: у канцелярії берлінського міністерства „Райхсвери" пробували вломники захопити цінні тайні документи, але сполохані сторожею втікли. — Амбасадор Злучених Держав у Берліні виголосив промову, заявляючи, що його уряд готов скреслити 40 проц. воєнних европейських довгів із своїх претенсій. — Троцький поважно занедужав і то зараз у селі, де помер Ленін, Архангельское, біля Москви. — На дуже поважну грипу лежить хорий нім. міністр закорд. справ Штреземан. — Людендорф перейшов операцію шиї. — Мікадо, румунський король, бувш. грецький диктатор — політики хорують на цілій лінії!

— **Літературні новини.** У Харкові заснувалась „Вільна Академія Пролєтарської Літератури", звана в скороченні „Ваплїте". Вона видала перше число свого журналу під заголовком „Ваплїте". У вступі видавці заявляють досить щиро: „Щодо знання, то ми ще молоді і мусимо вчитись, учитись, учитись, якщо хочемо своїми творами посунути вперед суспільність". Перше число посвячене ріжним теоретично-літературним питанням. Є в ньому статті О. Досвітнього, О. Сосаренка, О. Довженка, М. Йогансена, А. Лейтеса і В. Серуса. — Французька Академія має нового безсмертного: Люї Бертрана, визначного письменника та критика. Він займе місце вільне по покійнім Моріс Барресі. — Академія Гонкурів, складена з 9 членів, основана письменниками цього імени в опозиції до „Французької Академії", приготовляється до виборів на опорожнене місце після смерти Жеффруа; кандидатами є Дюгамель, Берро, Мілль.

— **Святиня, в якій проповідував Христос.** З Палестини приходить справді сенсаційна звістка: археольоги віднайшли синагогу, в якій проповідував Христос. Від століття суперечились учені про те, де лежав Капернаум: одні казали в Мінєт, на половині дороги між західним берегом озера Галилейського, другі в Тель Гум. Тепер археольог д-р Пере Орсалі, голова „Палестинського Товариства" стверджує, що на руїнах Капернаума повстав Тель Гум. Він віднайшов будівлю в І-го ст. у римсько-коринтійськім стилі і доказує, що це є саме Христова синагога. Вона розвалилась наслідком землетрусу; була збудована з матеріялу спорідненого з мармуром, 75 стіп довжини і 54 ширини, на тривких підвалинах. У середині були цінні зразки мистецтва і прикраси. Деякі останки з тої святині звязують з поодинокими місцями св. Письма. Святиню відбудують у такім виді, якою вона була справді.

— **Нецензурна політика.** Італійська соціялістка Балабанова, що живе в Празі, оголосила відчит, організований німецькими соціял-демократами. Поліція заборонила відчит, з мотивом, що про італійську політику говорити не вільно. Коли прелеґентки такий арґумент не переконав і вона прийшла на відчит, чеська поліція опорожнила салю. Впливи Мусоліні сягають далеко.

— **Тайна „ґалерії шепотів".** Тайна авторства англійської книжки, про яку ми писали передучора, і її успіху розяснена. Слідство мало ствердити, що книжку написав зовсім невідомий автор, який усі передані там розмови видумав. Видавці приневолені знищити весь наклад книжки. Вони потішаються лише тим, що перевидадуть її ще в Америці.

— **Світова хроніка.** Неаполітанська преса з переляком приносить звістку, що Везувій проявляє ознаки свого життя. У ночі на небі видно над ним величезну заграву. — Цього року відсвяткувала дуже урочисто німецька промисловість ювилей 70-літніх народин свого найстаршого та найбільшого сучасного не тільки німецького, але й світової марки, технольоґа-цукровика, доктора Германа Клясена, довголітнього голови Центрального Союзу німецьких цукротехніків, автора цілого ряду наукових праць, та духового провідника обох німецьких цукрових журналів „Zentralblatt f. die Zuckerindustrie" і „Zeitschrift des Vereines d. deutsch. Zuckerindustrie". Він мав своїми творами, і безпосередніми звязками чималий вплив і на українську цукрову промисловість. — У Бразилії, яка, слід пригадати, є така велика як уся Европа, плянують створення нової столиці, у стейті Гоаз, у віддалені двох днів залізничої дороги від теперішньої столиці Ріо де Джанейро. — Помер у Бельгії американський винахідник Бравнінґ, відомий у всьому світі із револьвера цеї назви.

— **З кіна.** У кінах „Коперник" і „Марусенька" починається нова фільма „Графиня Маріца" у головних ролях з відомою красунею Вівіян Джібсон і Гарр Ліідтке.

— **До відома наших передплатників і читачів.** Щоби улекшити нашим читачам та взагалі всьому громадянству пересилку жертв і добровільних датків на „Дар Просвіти" пересилаємо з нинішним числом нашого часопису чеки „Просвіти". Надіємося, що ні один чек не затратиться, але виповнений більшим датком поверне по призначенню. 1010 1—1

Памятайте, що всякі збірки на нагробник на могилі І. Франка треба посилати до Центробанку (Львів, Ринок ч. 10. І. пов.) на щадничу книжечку ч. 7910.

Біржа.

Гроші.

Курс долара в готівці 8·98–8·99 при слабій і спокійній тенденції. — Канадійський долар 8·94·50–0·0,0, — чеські корони 0·26·00–0·26·33, леї 0·04·00–0·04·35, франки французькі 0·29·30–0·29·50, франки швайцарські 1·72–1·74, фунти штерлінги 43·20–43·50.

Золото: 20 австр. корон 36·00–36·50, 20 фр. франків 33·50–33·70, 20 нім. марок 42·20–42·50, 10 рублів 46·00–46·50.

Срібло: австр. корона 0·61–0·63, 5 австр. корон 3·30–3·40, австр. фльорен 1·63–1·70, рубель рос. 2·65–2·70, копійки за рубель 1·32–1·35.

Дописи.

Жовква і повіт. *(Просвітне життя. — Рух у товариствах. — Застій у національно політичній орґанізації. — Рухливість народовольців. — „Староруссії" орґанізуться. — Хор у селі Боянець. — Аматорські гуртки. — Просвітно-кооперативна нарада.)* Освітний рух у повіті розвивається поволі, але рівномірно і по-

можна Бартеля ставити в гірше положення від Грабського. Шал польонізації, який тільки роздував Грабський, намагаючись створити як найбільш пригожі умови для нього, розшалівся за Бартеля вже без його допомоги, силою підсиченої стихійности. Коли п. Бартель твердить, що від травня ц. р. не засновано ані одної утраквістичної школи, то це факт. Утраквістичних шкіл взагалі не засновувано, тільки перетворювано, перемінювано українські школи в тзв. утраквістичні, уважаючи абсурдний утраквізм тільки переходовою стадією до польонізації. Це й сталося. І тому то тепер „не засновується" покищо утраквістичних шкіл, щоби проковтнути, себ-то наскрізь спольонізувати т., які вже „зутраквізовано". Ст. Грабський йшов перебоєм у польонізаційній акції, спричиняючи не лише спустошення української школи, але й викликуючи хаос в шкільній ділянці. Бартель не „романтик" — як Грабський, — він реаліст, математик і тому він вирахував, що робота Грабського може звестися на нінащо, якщо вона не буде якслід закріплена. І тому-то Бартель „не засновує" нових утраквістичних шкіл, тільки поглиблює „утраквізацію" вже зутраквізованих, консервує, петрифікує діло Грабського.

Утраквізацію в Сх. Галичині — твердить п. Бартель — переведено справедливо. Як виглядає ця „справедливість", дає на це безцеремонний доказ „санаційний" мін. освіти. А саме:

„В першій клясі українська дитина вчиться по польськи польської мови і пів години рисунків, отже не є придавлена польщиною".

Українська дитина (шестилітня, що ніколи не чула польського слова!) вже в першій клясі вчиться тільки по польськи — і це називає п. Бартель „справедливістю". Чи треба кращої ілюстрації „справедливости" і кращого доказу на те, як виглядає „утраквізм".

Справді, тут поступ дуже значний і він тільки честь приносить „санаторам" взагалі, а такому „поступовцеві" — як Бартель — зокрема.

Нема вже Зединеного Королівства.

(Від нашого кореспондента.)

Париж, 23. листопада 1926.

I.

Після довгих довірочних засідань конференція Домінії оголосила заяву, що англійський король зміняє свій титул. Досі він урядово називався „Король Зединеного Королівства Англії й Ірляндії і британських областей поза морями, оборонець віри, цісар Індій". Відтепер його назва буде: „Король Англії, Ірляндії і Британських Доміній, і пр...".

Заява ця дала вислів доконаному фактові. Королівство Юрія V. вже не „зединене", бо Ірляндія автономна держава. Споконвічний спір покінчився поразкою „обєдинителів", юніоністів. Зединене Королівство перейшло до історії.

До історії належать і великі, заморські „кольонії" Англії. Австралія, Нова Зеляндія, Південна Африка, Канада нині вже не кольонії Англії, і навіть не самоуправні провінції, а самостійні держави, рівнорядні з Англією. В них свої правительства і свої уряди, в цьому числі й заграничні. Вони в нічому не підчинені англійським правительствам ні урядам — правно бодай. Не вяже їх поміж собою і з Льондоном ніщо инше крім інституції спільного монарха. В місці історичної, славної Великої Британії — держави, в якій теж сонце ніколи не заходило, — є нині тільки „Британська Спільнота (comm nwealth) Націй", щось в роді женевського „Союза Народів" — коли би цей союз мав на своїм чолі одного монарха. Британський король має в кождій Домінії такі права і прерогативи, які йому признає конституція даної Домінії: права ці він виконує через губернера назначеного ним до кождої Домінії, вповні незалежного від льондонських урядів З британським правительством і його органами Домінії зносяться не за посередництвом губернера (як раніше), а безпосередньо — подібно як з иншими чужими правительствами.

II.

З дискретною, та проте й нетаєною журою говорить про те розвязання британської єдности французька преса. Едуард VII. і Делькассе зліквідували всі, можна сказати, сущні точки історичного французько-англійського суперництва тай викінчили будівлю французько-англійської приязни, ще й закріпленої родом на полях битв 1914—1918 рр., коли то на приказ Льондону і під англійською командою воювали на французькім фронті Австралійці, Канадійці, всі инші Бритійці. Таке було вчора. А завтра? Ні льондонський заграничний уряд, ні льондонські уряди війни і маринарки не будуть завтра розпоряжати австралійськими, канадійськими, ірляндськими силами. Домінії, як уся-ка инша стороння держава, можуть брати участь у війні обік Англії, а можуть і не брати, остатися невтральними. З кождою домінією треба Франції наладжувати свої відносини відповідно взаїмним інтересам, і річ більш ніж сумнівна, щоби нпр. Австралія ще раз хотіла посилати сотні тисяч своїх синів складати кости на европейських боєвищах: у неїж свої противники, ближчі й небезпечніші ніж Німці — Японці. Франція вже не може рахувати, як у 1914 році, на те, щоб у новім европейськім конфлікті стала за нею ціла могуча Британська імперія з цього і того берега океанів: ось вам іще один аргумент за потребою тривкого наладження мирних і мирових взаємин з Німеччиною.

Знов, як за Людовика XV, Франція хоч не хоч, а мусить піти на дорогу до *renversement des alliances*, перетасування Союзів. Тоді, за Людовика X , Франція зліквідувала свій віковічний спір з Австрійським Домом, себто з Габсбургами і їх державами; Марія Тереса видала свою дочку Марію Антуанету за внука й наслідника Людовика XV, тай преспокійно угодилася з Фридрихом і Катериною за розбір Польщі (тоді-то — невже треба пригадувати? — і наша Батьківщина перейшла з під польського ярма під Австрію), а Франція не бачила вже найменшої потреби піддержувати своїми союзами і своїми грішми засуджену на скоропостижну смерть колишню французьку союзницю, Річпосполиту. Бо — цього теж не слід нам забувати — Польща оце не вперше, на наших очах, сталася бастіоном французької політики в цій части Европи; вона була наємницею (в буквальнім, грошево-вульгарнім значінні цього слова) Франції Рішеліє, Мазарена, Людовиків; тільки нині вона поставлена за плечі Німеччини і проти Більшевії (Більшевії з половини 1919 року!), а тоді, за наших прадідів, вона мала ту саму ролю відограти за плечима Австрійського Дому. Ріжниця, бачите, не сущна. Дасть Бог, несущна буде й ріжниця в оконечних результатах..

Ослаблення вартости британського союза, спричинене усамостійненням Доміній, пхає французьку політику в тому самому напрямі, в котрому її пре заострення відносин до Італії, про яке вчорашні газети принесли сензаційні й алярмуючі звістки: в напрямі угоди (боїмося ще сказати „союзу") з Німеччиною.

В Парижі нині знов — як за часів Рішеліє і Талерана — ключ европейської політики, ключ до будуччини Европи і нашої в ній будуччини.

Не виключене, що новим етапом на шляху до неминучого *desinteressement* Франції супроти Річипосполитої будуть і результати французько-радянських переговорів, яких віднову заповідають на близький час. У своїм часі ми до них вернемося.

III.

Инша річ, чи ми, наше покоління доживемо і повного здійснення *renversement des alliances* і результатів його, і чи втомлені очі наші ще побачать Сонце Свободи. Розумні і тверезі люде все і скрізь так уладжуються в економії свого життя, в своїх видатках і звичках, неначеби матеріяльний підєм їх, здійснення надій і бажань їх, — були ще далекі, не близькі, не безпосередні. Нема ні для народів, ні для родин нічого небезпечнішого ніж настрої есхатольогічні, викликані й піддержувані занадто й безкритично розпаленою надією на швидкий кінець лиха й недолі, на швидкий прихід щастя й богацтва. Культурний і моральний занепад Західної Европи X-ого століття був спричинений вірою в швидкий кінець світа і близький прихід Царства Небесного в 1000-ім році. А родина, котра рахує на великий льос, який може вийти завтра, нині схильна до лінивства, чи розтратности, чи инших дурниць — супроти своїх членів і супроти своїх сусід. Ліпше для неї, аби вона поводилася ощадно, тверезо, розважно й обережно, так начеби її недостатки мали ще довго, дуже довго тривати.

В. Левицький.

З Італії Мусолінія.

Рим — „столиця світа". — Розмах Мусолінія. — Суперництво з Францією. — Ми і двоголовий орел.

Рим, у листопаді 1926.

Прегарні літні дні. По синьому небозводі безжурне сонце посуває свій золотистий віз і тисячним промінням засипує вибрану країну.

Поринає в ньому вся Італія, тоне старий Рим і дрімаючи в оттім жагучім сонці, воскрешає у снах свою минулу велич, воскрешає гасло „Рим, столиця світа" (Roma caput mundi).

Чи він лише снить і мріє? Чи це лише його привид? Мабуть, що ні!..

Без прибільшення можна ствердити, що рівночасно з фашизмом повстає в Італії паніталіянізм і то найкрайнішого сорта. Само єство фашистівської революції виплекало в собі той зародок, а горяче підсоння, палка кров і запальна вдача були найідеальнішим грунтом для нього. Це було неминуче. Фашизм, бажаючи обезпечити своє істнування, бажаючи відвернути увагу народу від ріжних своїх плянів на терені внутрішньої політики в краю, вказав йому принадне Середземне море і мінливо блестячу корону Imperium Romanum, а що за тим слідує: Roma, caput mundi.

В тому дусі виховують „римський нарід" на шефа держави і розбуджують у ньому дрімучий імперіялізм.

Кожна промова з балькону палати Гіджі на пяцца Кольона є щедро перетикана споминами давного блеску Риму, а дефіляди військ і їх перегляд із зовнішних бальконів Кольосея та нічне освітлювання ріжнокольоровими рефлекторами відкритого для проходів Палятина, Форум Романум і Капітоля має на цілі кинути поміст понад століття, підкріпити тим способом гордість Італійців і становище Мусолінія як особи.

Фашизм це Муссоліні, це міліон чорних сорочок, це міліон штиків, але не сорок міліонів Італійців. Та подавляюча більшість, хоча в нічому не заперечує особистих прикмет і геніяльности Муссолінього, хоча признає йому виключну заслугу оздоровлення господарського життя, одночасно не хоче погодитися на гегемонію фашизму, навіть за ціну будучої величі і могучости Італії. А що вентиль безпеки, себто парлямент, є в Італії лише пародією тої назви, тому нагромаджена нехіть вибирає инший шлях до протесту: руки озброєні бомбами і револьверами, спрямовані проти Муссолінія як виразника фашизму.

А він бороняться. По останнім атентаті в Больонії, боротьба фашизму з опозицією набрала гострого характеру. Правлячa партія заграла va banque на смерть і життя! Появилися виїмкові закони, привернено кару смерти за атентат на життя королівської родини і „святої" особи „Вожда", закрито ледви животіючі опозиційні часописи, розвязано всі нефашистівські партії, словом, здавлено зовсім політичне життя краю. Нині можна сказати, що опозиція не істнує, бо опозиційні посли з т. зв. авентинської групи — наскільки в пору не чкурнули за межі Італії — запроторені по тюрмах.

Настала тиша. Та є це тиша перед можливою бурею, бо італійська еміграція у Франції, як це видно з останнього політичного скандалу Гарібальдія, певне горячково працює і мобілізує свої ряди до боротьби з теперішнім устроєм. Одначе без виглядів рішаючої перемоги, бо італійська опозиція має великі й основні недостачі, а саме: недостачу дисципліни, недостачу конкретної програми (доказування промахів правлячої партії не є ще програмою) і недостачу відповідних людей. Матеотія не заступив досі ніхто.

У звязи з оживленою діяльністю італійських еміґрантів на терені Франції фашистівська Італія із щораз меншою симпатією ставиться до своєї латинської посестри. Муссоліні за кожним разом, промовляючи до „римського народу", присвячує постійно Франції декілька речень. Зайве додавати, що є це з правила слова дуже кріпкі і вони саме посередно викликують ріжні інциденти і демонстрації перед французькими консулятами. Увійшло це вже в моду, і уряд бажаючи заховати „декорум", приневолений на випадок народнього свята чи патріотичних маніфестацій, в першу чергу обставляти амбасаду і французькі консуляти муром штурмової компанії і машиновими крісами. Небогато це помагає. Бо кінець кінців, чи зміняє це суть справи, коли тисячна юрба на сто метрів дальше, реве: „Хочемо Ніцци і Корсики!" Італійці радо пішли би проти Франції. Охоти є богато. А обостогоннє скупчення військ на італійсько-французькім кордоні дійсне, всупереч урядовим запереченням, дає основу до здогадів і досить гомінких розмов.

В Римі говорять про це богато. Слід признатися, що дійсно Рим став одним з найважніщих осередків світової політики і прямує до суперництва з Парижем. Рим говорить про... Грузинів, Курдів і Кабилів, говорить про етноґрафічно румунську Бе-Бесарабію, зате цілком нічого не знає про істнування Українців. Зрештою якже має і може знати, коли ніхто за це не дбає?

Зате знає про істнування „Русинів", які є — мовляв — загорілими прихильниками реставрації — осоружної в Італії австро-угорської монархії. А коли, інформуючи про дійсний стан річи, я запитав, звідки дійшли до такого погляду — вказали мені на... українську духовну семинарію при віа Сеопенті, основану Львом XIII і Франц-Иосифом I.

На фронтоні семинарицької церкви, біля зміненого в 1921 папського гербу, простирає свої крила двоголовий орел австрійський, запопадливо консервований. Невжеж не можна було за 8 літ стягнути цього символу нашої народньої неволі?

Romain.

Дніпрельстан на сесії ВУЦВК-ту.

Свідоцтво державної „самостійности" Радянської України.

Від двох літ товчеться на Україні справа Дніпрельстану по всіх партійних зїздах, партійних і професійних нарадах, на сторінках преси та на всіх мітінгах. Два роки справу прослідшують, прослідшував її недавно сам Троцький, що був головою навіть окремої комісії для справи Дніпрельстану. На протязі останніх кількох місяців ця справа приняла до тої міри характер „ударної кампанії" на Україні, що не стрінете ні одного числа якої небудь радянської газети на Україні, в якій не булоб як не статі, то бодай замітки, присвяченої тій справі. А всюди, на всіх українських роздоріжжах за Збручем лунають реклямові голоси про те, що в цьому господарському році починається будова того величанського електричного підприємства на Дніпрових порогах.

Повстала вже навіть окрема наукова експедиція, яка має за завдання в часі робіт для Дніпрельстану вести археольогічну працю. Повстання цієї комісії, а також авторітетні запевнення харківського уряду про те, що в цьому році починається будова, давали підставу думати, що справа будови остаточно вирішена та, що перший голос у ній має не хто инший, а